

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 9/2013-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 19. júna 2013 predbežne prerokoval návrh prvého námestníka generálneho prokurátora Slovenskej republiky na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade ustanovenia § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon s čl. 1 ods. 1 prvou vetou, čl. 2 ods. 2 a čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky a s čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a takto

r o z h o d o l :

1. Návrh prvého námestníka generálneho prokurátora Slovenskej republiky **p r i j í m a** na ďalšie konanie.

2. **P o z a s t a v u j e** účinnosť ustanovenia § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 29. apríla 2013 doručený návrh prvého námestníka generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „námestník generálneho prokurátora“ alebo „navrhovateľ“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a § 37 až § 41 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) o súlade ustanovenia § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon (ďalej len „Trestný zákon“) s čl. 1 ods. 1 prvou vetou, čl. 2 ods. 2 a čl. 50 ods. 6 ústavy a s čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

V návrhu námestníka generálneho prokurátora po citácii príslušného ustanovenia Trestného zákona a citácii príslušných častí ústavy a dohovoru, s ktorými má byť uvedené ustanovenie zákona v nesúlade, nasleduje úvaha navrhovateľa, že nesúladné ustanovenie má za následok, že *„premlčacia doba trestného stíhania a premlčacia doba výkonu trestu podľa tohto zákona sa nepovažuje za prerušenú, ak bol do účinnosti tohto zákona spáchaný miernejší trestný čin než ten, o ktorého premlčanie ide. To však potom znamená, že premlčanie trestného stíhania a premlčanie výkonu trestu sa preruší a začína plynúť nová premlčacia doba ustanovená v zákone č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v prípade, ak páchatel v premlčacej dobe spácha ďalší trestný čin, na ktorý tento zákon ustanovuje trest rovnaký alebo prísnejší, a to aj vtedy, ak nová právna úprava je pre páchatel'a menej priaznivá.“*

Navrhovateľ sa v ďalšej časti návrhu zaoberá objasnením premlčania trestného činu a jeho znením v právnej úprave Slovenskej republiky.

Problém podľa navrhovateľa spočíva v tom, že „zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon obsahuje aj prechodné ustanovenie § 437 ods. 4, prvá veta ktorého neumožňuje aplikovať § 2 ods. 1 v prípade, ak k premlčaniu trestného stíhania došlo po 1. januári 2006, alebo ak k premlčaniu trestného stíhania ešte len dôjde. To znamená, že aj v prípade, ak páchatel spáchal čin v čase do 30. novembra 2003 a k premlčaniu trestného stíhania nedošlo pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, t. j. do 31. decembra 2005, na zánik trestnosti činu uplynutím času sa vzťahuje nová právna úprava, a to aj vtedy, ak je preňho menej priaznivá. Tým dochádza k porušeniu čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

So zreteľom na čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky som uvažoval aj o možnosti vykladať a uplatňovať dikciu § 437 ods. 4 prvej vety zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon len v spojení s právnou úpravou ustanovenou v § 2 ods. 1 tohto zákona. Avšak, takýto postup by znamenal, že právna úprava prechodného ustanovenia § 437 ods. 4 prvej vety zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon nemá žiaden zmysel a že v aplikačnej praxi na ňu vôbec netreba prihliadať. Inými slovami, výklad a uplatňovanie § 437 ods. 4 prvej vety Ústavy Slovenskej republiky tak, aby bol zabezpečený jej súlad s čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky, by znamenal absolútne negovanie rozhodnutia zákonodarcu, ktorý zákonom ustanovil toto prechodné ustanovenie, a tým aj nerešpektovanie čl. 1 ods. 1 prvej vety a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Navyiac, aplikačná prax v tejto veci nie je jednotná. Aj z týchto dôvodov som sa rozhodol napadnúť právnou úpravu prvej vety ustanovenej v § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. Z princípu právnej istoty vyplýva, že právna norma môže stratiť účinnosť len formálnym spôsobom.“.

V ďalšej časti sa navrhovateľ zaoberá otázkou premlčania výkonu trestu a jeho vzťahom s namietaným ustanovením Trestného zákona a uvádza:

«Premlčanie výkonu trestu je právnym dôvodom ustanoveným v zákone, na základe ktorého dochádza k zániku trestu uplynutím času. Po uplynutí premlčacej doby uložený trest nemožno vykonať. Ak teda zanikne trest premlčaním výkonu trestu, zanikne aj povinnosť páchatel'a vykonať trest, ktorý mu bol uložený právoplatným rozsudkom súdu.

Premlčacie doby, uplynutím ktorých zaniká trest, sú ustanovené v Trestnom zákone. Jednotlivé premlčacie doby sú odstupňované progresívne podľa druhu a výšky trestu, na ktorý bol páchatel právoplatne odsúdený (§ 68 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 90 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon). Výkon trestu uložený za spáchanie taxatívne vymedzených trestných činov nezaniká ani uplynutím premlčacej doby (§ 68a zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 91 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon).

Premlčacia doba, uplynutím ktorej zaniká výkon trestu, začína plynúť podľa zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon právoplatnosťou rozsudku a pri podmiennečnom odsúdení alebo podmiennečnom prepustení právoplatnosťou rozhodnutia o tom, že sa trest vykoná (§ 68 ods. 2 prvá veta), podľa zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon právoplatnosťou rozsudku a pri podmiennečnom odsúdení, podmiennečnom odsúdení s dohľadom, podmiennečnom prepustení alebo podmiennečnom prepustení s dohľadom právoplatnosťou rozhodnutia o tom, že sa trest vykoná (§ 90 ods. 2).

Na plynutie premlčacej doby majú vplyv prekážky ustanovené v Trestnom zákone, pre ktoré nebolo možné trest vykonať. Doba, po ktorú trvajú tieto prekážky, sa nezapočítava do premlčacej doby. Premlčanie pokračuje až po odpadnutí prekážky, pre ktorú nebolo možné trest vykonať (§ 68 ods. 2 druhá a tretia veta zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 90 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon).

Plynutie premlčacej doby sa prerušuje, ak nastanú dôvody ustanovené v zákone. Prerúšením premlčania výkonu trestu sa začína nová premlčacia doba. To znamená, že pri prerušení premlčania sa neprihliada na premlčaciu dobu, ktorá už uplynula (uplynutá premlčacia doba sa anuluje) a začína plynúť nová premlčacia doba (§ 68 ods. 3 a 4 zákona č. 140/1961 Zb., § 90 ods. 4 a 5 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon).

Pravidlá vzťahujúce sa na premlčanie výkonu trestu musia rešpektovať všeobecný zákaz retroaktivity (zákaz spätnej účinnosti právneho predpisu), ktorý je jedným zo základných princípov demokratickej spoločnosti zaručujúci právnu istotu, ochranu nadobudnutých práv a dôveru v právny poriadok. V demokratických štátoch platí zákaz právnej úpravy, ktorá by spätne spôsobila zhoršenie právneho postavenia subjektu práva. Všeobecný zákaz retroaktivity právnych predpisov sa v trestnom práve prelamuje alebo smie prelomiť len aplikáciou zásady retroaktivity in mitius (retroaktivita nového,

miernejšieho zákona) a zásady *in dubio mitius* (v pochybnostiach sa má rozhodnúť miernejšie). Zásada spätnej účinnosti *in mitius*, ktorá je medzinárodne uznávanou všeobecnou zásadou trestného práva, zodpovedá zásade zákazu spätnej účinnosti zákonov ukladajúcich väčší trest. Zákonodarca preto pochybil, keď prijal prechodné ustanovenie § 437 ods. 4 prvej vety Ústavy Slovenskej republiky, ktoré nerešpektuje základné princípy demokratického a právneho štátu a základné zásady trestného práva, a tým v konečnom dôsledku aj základné práva a slobody. Inými slovami, nová právna úprava vzťahujúca sa na premlčanie výkonu trestov by sa mohla vzťahovať len na tie prípady, v ktorých by to bolo pre páchatel'a priaznivejšie. Z tohto dôvodu právna úprava § 437 ods. 1 prvej vety zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, podľa ktorej by sa premlčanie výkonu trestu uloženého pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, malo posudzovať podľa novej právnej úpravy vo všetkých prípadoch, v ktorých k premlčaniu výkonu trestu nedošlo pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy, t. j. aj vtedy, ak je to pre páchatel'a menej priaznivé, je v rozpore s čl. 1 ods. 1 prvou vetou a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky môžu štátne orgány konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Ústavný súd Slovenskej republiky už potvrdil (napr. PL. ÚS 38/95), že tento záväzok sa v plnom rozsahu vzťahuje aj na Národnú radu Slovenskej republiky a na proces prijímania zákonov.

Pri riešení časového stretu doterajšej a novej právnej úpravy zákonodarca smel prijať len také riešenie, ktoré by rešpektovalo zákaz retroaktivity a princíp právnej istoty pri posudzovaní premlčania výkonu trestu, prípadne, ktoré by umožnilo aplikáciu tej právnej úpravy, ktorá je pre páchatel'a priaznivejšia. V takom prípade pri časovom strete doterajšej a novej právnej úpravy premlčania výkonu trestu by sa museli porovnať nielen jednotlivé premlčacie doby výkonu trestu [§ 68 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 90 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon], ale aj prekážky, ktorých doba trvania sa nezapočítava do premlčacej doby [§ 68 ods. 2 zákona č. 140/1961 Zb., § 90 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon], dôvody, pre ktoré sa premlčanie výkonu trestu prerušuje [§ 68 ods. 3 zákona č. 140/1961 Zb., § 90 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon] a trestné činy, pri spáchaní ktorých sa výkon trestu nepremlčuje [§ 68a zákona č. 140/1961 Zb., § 91 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon].

K prerušeniu premlčania trestného stíhania a k prerušeniu premlčania výkonu trestu:

Právna úprava § 437 ods. 4 druhej vety zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon ustanovuje, že „Premlčacia doba trestného stíhania a premlčacia doba výkonu trestu podľa tohto zákona sa nepovažuje za prerušenú ani vtedy, ak bol do účinnosti tohto zákona spáchaný miernejší trestný čin než ten, o ktorého premlčanie ide.“

Uvedená právna úprava druhej vety prechodného ustanovenia § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon potvrdzuje, že zámerom zákonodarcu skutočne bolo ustanoviť použitie novej právnej úpravy aj na prípady, ak k spáchaniu trestného činu došlo pred nadobudnutím jej účinnosti - a to bez ohľadu na to, či táto nová právna úprava je alebo nie je pre páchatel'a priaznivejšia.

Z uvedenej právnej úpravy v podstate vyplýva, že premlčacia doba trestného stíhania a premlčacia doba výkonu trestu ustanovená v zákone č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

- 1. sa neprerušuje, teda plynie ďalej v prípade, ak*
- 2. páchatel' spáchal do účinnosti nového zákona ďalší trestný čin, za ktorý je trest miernejší, než za čin, o premlčanie ktorého ide.*

A contrario: Z uvedenej právnej úpravy potom tiež vyplýva, že premlčacia doba trestného stíhania a premlčacia doba výkonu trestu ustanovená v zákone č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

- 1. sa prerušuje a začína plynúť nová premlčacia doba v prípade, ak*
- 2. páchatel' spáchal do účinnosti nového zákona ďalší trestný čin, za ktorý je trest rovnaký alebo prísnejší, než za čin, o premlčanie ktorého ide.*

Prerušenie premlčania trestného stíhania alebo výkonu trestu je vždy nepriaznivejšie pre páchatel'a. Ak nastanú dôvody, pre ktoré sa trestné stíhanie alebo výkon trestu prerušuje, začína plynúť nová premlčacia doba, t. j. premlčacia doba začína plynúť znovu. Podľa právnej úpravy § 437 ods. 4 druhej vety zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona - ak páchatel' spáchal do účinnosti nového zákona ďalší trestný čin, za ktorý je trest rovnaký alebo prísnejší, než za čin, o premlčanie ktorého ide - táto nová premlčacia doba môže byť dlhšia, a teda pre páchatel'a menej priaznivá.

Namietaná právna úprava je aj zmätočná. Ak pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy páchatel' spáchal v premlčacej dobe trestný čin nový, na ktorý zákon

ustanovuje trest rovnaký alebo prísnejší, premlčanie trestného stíhania sa prerušilo podľa § 67 ods. 3 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon spáchaním tohto činu. To znamená, že už pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy došlo k prerušeniu premlčania trestného stíhania a k začatiu plynutia novej premlčacej lehoty. Ak však pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy páchatel' spáchal v premlčacej dobe trestný čin nový, na ktorý zákon ustanovuje trest miernejší, premlčanie trestného stíhania sa podľa § 67 ods. 3 zákona č. 140/191 Zb. Trestný zákon neprerušilo. Na tejto skutočnosti nič nemôže zmeniť nová právna úprava ustanovená v § 437 ods. 4 v druhej vete zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon. Z jednoduchého dôvodu. Spáchanie ďalšieho trestného činu nemá a ani nemôže mať odkladacie účinky na plynutie premlčacej doby. Ak teda spáchanie konkrétneho ďalšieho trestného činu nespôsobilo prerušenie premlčacej doby podľa doterajších predpisov, nemôže spôsobiť prerušenie premlčacej doby ani po nadobudnutí účinnosti novej právnej úpravy. Takáto právna úprava by mala v právnom štáte neprípustné spätné účinky ku dňu spáchania trestného činu.

So zreteľom na uvedené je namietaná právna úprava nielenže zmätočná, ale aj zbytočná. Možno zákonodarca chcel právnou úpravou ustanovenou v § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon iba validovať doterajšiu právnu úpravu vzťahujúcu sa na posudzovanie zániku trestnosti činu premlčaním trestného stíhania a zániku trestu premlčaním výkonu trestu. Jej prijatím však spôsobil vážne interpretačné problémy a zasiahol neprípustným spôsobom do ochrany základných práv a slobôd. A nielen to. Jej akceptovaním by v praxi nastala situácia, že na ten istý skutok - spáchaný pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy - by sa vzťahovali ustanovenia zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon (na posúdenie trestnosti skutku - znaky skutkovej podstaty trestného činu) a tiež ustanovenia zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona (na posúdenie premlčania trestného stíhania a premlčania výkonu trestu).»

V závere sťažovateľ uvádza, že „pri aplikácii § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon môžu byť v trestnom konaní ohrozené základné ľudské práva a slobody, navrhol som pozastavenie účinnosti napadnutej právnej úpravy podľa čl. 125 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v prípade, ak Ústavný súd Slovenskej republiky prijme tento návrh na konanie“.

II.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa návrh neodložil alebo neodmietol, prijme sa na ďalšie konanie v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu.

Ústavný súd návrh prvého námestníka generálneho prokurátora prerokoval na neverejnom zasadnutí, a keďže nezistil žiadne dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, v súlade s § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde ho prijal na ďalšie konanie.

III.

Prvý námestník generálneho prokurátora predložil aj návrh, aby ústavný súd súčasne s prijatím jeho návrhu na ďalšie konanie podľa čl. 125 ods. 2 ústavy a podľa § 38 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol o pozastavení účinnosti „*so zreteľom na skutočnosť, že pri aplikácii § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon môžu byť v trestnom konaní ohrozené základné ľudské práva a slobody...*“.

Podľa čl. 125 ods. 2 ústavy ak ústavný súd prijme návrh na konanie podľa odseku 1, môže pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva a slobody, ak hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok.

Podľa § 38 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prijme návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 ústavy, môže uznesením pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva alebo slobody alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom (ďalej len „základné práva alebo slobody“), ak hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok.

Podľa § 38 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže rozhodnúť o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení aj na návrh účastníka konania. Návrh na pozastavenie účinnosti musí obsahovať konkretizáciu a spôsob ohrozenia základných práv alebo slobôd alebo skutočnosti, ktoré preukazujú, že hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok. O tomto návrhu rozhodne ústavný súd bez zbytočného odkladu.

Podľa názoru ústavného súdu sú splnené tiež podmienky na pozastavenie účinnosti ustanovenia § 437 ods. 4 Trestného zákona, a to vzhľadom na samotný obsah tohto ustanovenia, ktoré je spôsobilé zasiahnuť do ústavou a dohovorom garantovaných základných práv a slobôd.

Pozastavenie účinnosti namietaného ustanovenia § 437 ods. 4 Trestného zákona znamená, že vznikol dôvod na postup ústavného súdu podľa § 26 zákona o ústavnom súde. Ústavný súd preto rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 2 výroku tohto uznesenia.

Podľa čl. 125 ods. 5 ústavy platnosť rozhodnutia o pozastavení účinnosti ustanovenia § 437 ods. 4 Trestného zákona zanikne vyhlásením rozhodnutia vo veci samej, ak toto rozhodnutie o pozastavení účinnosti ústavný súd už predtým nezrušil, pretože pominuli dôvody, pre ktoré bolo prijaté.

Rozhodnutie o pozastavení účinnosti ustanovenia uvedeného v bode 2 výroku sa stane všeobecne záväzným (právoplatným) dňom jeho vyhlásenia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

Právoplatnosťou rozhodnutia o pozastavení účinnosti sa neobnovuje platnosť predchádzajúcej právnej úpravy, keďže pozastavením účinnosti napadnutého ustanovenia nedochádza aj k strate jeho platnosti, ktorá je *conditio sine qua non* obnovenia platnosti skoršieho (derogovaného) právneho predpisu, resp. jeho časti.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde k bodu 1 výroku rozhodnutia pripája odlišné stanovisko sudca Juraj Horváth a doplňujúce odôvodnenie sudca Ján Luby a Lajos Mészáros.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. júna 2013